VOLEYBOLDÍ OQÍTÍW METODIKASÍNDA ZAMANAGÓY PEDAGOGIKALÍQ TEXNOLOGIYALAR

Utegenov Marat Bisenbaevich – *úlken oqıtıwshı*
utegenovmarat738@gmail.com
Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikaliq institutı

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ВОЛЕЙБОЛА

Утегенов Марат Бисенбаевич – *старший преподаватель*
Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE METODOLOGY TEACHING OF VOLLEYBALL

Utegenov Marat Bisenbaevich – *senior teacher*
Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

Tayanch so'zlar: voleybol, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, innovatsion yondashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, jismoniy tarbiya, o'quv jarayoni, sport mashg'ulotlari, differensial ta'lim, metodika.

Rezyume. Maqolada voleybol sport turini fan sifatida o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Maqolada voleybol mashg'ulotlarini samarali tashkil etishda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion pedagogik yondashuvlarning o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi, harakat ko'nikmalarini shakllantirish va sportga bo'lgan qiziqishini oshirishda yangi pedagogik texnologiyalarning ahamiyati ilmiy asosda bayon etilgan.

Ключевые слова: волейбол, педагогические технологии, интерактивные методы, инновационный подход, информационно-коммуникационные технологии, физическое воспитание, учебный процесс, спортивные занятия, дифференцированное обучение, методика.

Резюме. В статье освещаются теоретические и практические основы использования современных педагогических технологий в преподавании волейбола как дисциплины. В статье анализируется роль интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и инновационных педагогических подходов в эффективной организации волейбольных занятий. Также на научной основе изложено значение новых педагогических технологий в физическом развитии учащихся, формировании двигательных навыков и повышении их интереса к спорту.

Key words: volleyball, pedagogical technology, interactive methods, innovative approach, information and communication technologies, physical education, educational process, sports training, differentiated education, methodology.

Summary. The article highlights the theoretical and practical foundations of using modern pedagogical technologies in teaching volleyball as a discipline. The article analyzes the role of interactive methods, information and communication technologies, and innovative pedagogical approaches in the effective organization of volleyball training. The significance of new pedagogical technologies in the physical development of students, the formation of motor skills, and the enhancement of their interest in sports is also scientifically substantiated.

Kirisiw. Búgingi kúnde bilimlendiriw sistemasın modernizaciyalaw hám onıń nátiyjeliligin arttırıw mámleketlik siyasattıń tiykarǵı baǵdarlarınan biri bolıp esaplanadı. Bilim beriw procesine zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardı engiziw oqıwshılardıń bilim alıw procesin jáne de nátiyjeli shólkemlestiriw imkaniyatın beredi [1]. Ásirese, dene tárbiyası hám sport tarawında jańa pedagogikalıq qatnaslardı qollanıw oqıwshılardıń fizikalıq rawajlanıwı, salamat turmıs tárizin qáliplestiriw hám sportqa bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttırıwda ayrıqsha áhmiyetke iye. Zamanagóy jámiyette salamat áwladtı tárbiyalaw máselesi aktual bolıp, bul boyınsha dene tárbiyası shınıǵıwları jetekshi orın tutadı [2].

Voleybol sport túri dene tárbiyası sistemasında áhmiyetli orın iyelegen sport túrlerinen biri esaplanadı. Bul sport túri óziniń jámáátlik xarakteri, háreketlerdiń hár túrliligi hám joqarı emocionallıǵı menen ajıralıp turadı [3]. Voleybol oyını oqıwshılardıń tezlik, shaqqanlıq, kúsh, shıdamlılıq hám teńsalmaqlılıq sıyaqlı fizikalıq sıpatların rawajlandırıwda nátiyjeli qural esaplanadı. Sonıń menen birge, voleybol oyını procesinde oqıwshılarda jámáátte islew, óz ara járdem kórsetiw, juwapkershilikti seziw hám tártipke ámel etiw sıyaqlı sociallıq hám ádep-ikramlılıq pazıyletler de qáliplesedi.

Házirgi kúnde voleybol sport túrin úyretiwde tek dástúriy metodlar menen sheklenip qalıw jeterli emes. Zamanagóy bilimlendiriw talapları oqıtıwshıdan jańa pedagogikalıq texnologiyalardı tereń ózlestiriwdi hám olardı oqıw procesinde nátiyjeli qollanıwdı talap etedi. Jana pedagogikalıq texnologiyalar járdeminde oqıwshılardı sabaq procesine jedel tartıw, olardıń erkin pikirlew qábiletin rawajlandırıw hám bilimlerdi bekkem ózlestiriw imkaniyatı jaratıladı [4]. Sol sebepli voleybol shınıǵıwların innovaciyalıq pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında shólkemlestiriw búgingi kúnniń áhmiyetli máselelerinen biri esaplanadı.

Talqılaw. Bilimlendiriw procesinde interaktiv metodlar, mashqalalı bilimlendiriw, joybar tiykarında oqıtıw, xabar-kommunikaciya texnologiyalarınan paydalanıw sıyaqlı zamanagóy pedagogikalıq qatnaslar oqıwshılardıń sabaqqa bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttırıwǵa xızmet etedi. Bunday qatnaslar járdeminde voleybol oyınıń teoriyalıq hám ámeliy táreplerin úyretiw procesi jáne de nátiyjeli shólkemlestiriledi. Ásirese, videomateriallar, elektron kórgizbeler

hám multimedia qurallarınan paydalanıw oqıwshılardıń quramalı háreketlerdi tezirek ózlestiriwine járdem beredi hám de olardıń vizual qábiletin rawajlandıradı. Sonday-aq, voleybol sport túrin pán sıpatında oqıtıwda oqıwshılardıń jas hám individual ózgesheliklerin esapqa alıw úlken áhmiyetke iye. Hár bir oqıwshınıń fizikalıq tayarlıq dárejesi, qızığıwshılığı hám imkaniyatları hár qıylı bolǵanlığı sebepli shınığıwlardı differencial qatnas tiykarında shólkemlestiriw zárúr bolıp esaplanadı. Bul bolsa oqıwshılardıń óz imkaniyatların tolıq kórsetiwine hám sabaqlarda belsene qatnasıwına járdem beredi.

Bunnan tısqarı, zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıw oqıtıwshınıń kásiplik sheberligin arttırıwǵa da xızmet etedi. Oqıtıwshı jańa metod hám usıllardı qollanıw arqalı sabaq procesin jáne de qızıqlı, mazmunlı hám nátiyjeli shólkemlestiredi. Nátiyjede oqıwshılardıń bilim dárejesi artadı, fizikalıq tayarlığı jaqsılanadı hám sportqa bolǵan qızığıwshılığı kúsheyedi. Sol sebepli voleybol sport túrin pán sıpatında úyretiwde jańa pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıwdıń teoriyalıq hám ámeliy tiykarların úyreniw úlken ilimiy hám ámeliy áhmiyetke iye. Usı maqalanıń tiykarǵı maqseti voleybol shınığıwların zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında shólkemlestiriwdiń nátiyjeli usılların analizlew hám de olardıń oqıw procesindegi áhmiyetin kórsetiwden ibarat.

Voleybol sport túrin oqıtıwda pedagogikalıq texnologiyalardıń teoriyalıq tiykarları dene tárbiyası hám sport pedagogikasınıń ulıwma nızamlıqlarına tiykarlanadı. Pedagogikalıq texnologiya túsinigi oqıw procesin maqsetli, sistemalı hám basqıshpa-basqısh shólkemlestiriwge qaratılǵan sonday-aq, ilimiy tiykarlanǵan iskerlik kompleksin ańlatadı [5]. Voleybol sport túrin oqıtıwda pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıw oqıwshılar tárepinen teoriyalıq bilim hám ámeliy kónlikpelerdi tolıq ózlestiriwge xızmet etedi. Usı texnologiyalar tiykarında oqıw procesi aldınnan jobalastırıladı, oqtıw maqsetleri anıqlanadı hám kútilgen nátiyjeler belgilep alınadı. Voleybol shınığıwların pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında shólkemlestiriw procesinde oqıtıwshı oqıwshılardıń jas ózgeshelikleri, fizikalıq rawajlanıw dárejesi hám psixologiyalıq tayarlığın esapqa alıwı zárúr. Usı tiykarda oqıw materialı jeńilden quramalıǵa qaray basqıshpa-basqısh beriledi hám hár bir basqısh juwmaǵında qadaǵalaw jumısları ámelge asırıladı.

Pedagogikalıq texnologiyalardıń tiykarǵı maqseti oqıwshılarda voleybol oyınına tiyisli teoriyalıq bilimler menen bir qatarda ámeliy kónlikpelerdi de qáliplestiriwden ibarat. Sonıń menen birge, bul texnologiyalar járdeminde oqıwshılarda erkin pikirlew, óz jumısın tallaw hám bahalaw kónlikpeleri rawajlandırıladı. Nátiyjede oqıw procesi jáne de nátiyjeli shólkemlestiriledi hám oqıwshılardıń sportqa bolǵan qızığıwshılığı artadı.

Voleybol sport túrin úyretiwde interaktiv metodlardan paydalanıw oqıw procesiniń nátiyjeliligin asırıwda áhmiyetli qurallardan biri bolıp esaplanadı [6]. Interaktiv metodlar oqıwshılardıń sabaq procesinde belsene qatnasıwın támiyinleydi hám olardı erkin pikirlewge iytermeleydi. Bunday metodlar járdeminde oqıwshılar úyrenilip atırǵan materialdı tek esitip ǵana qoymastan, al ámeliy iskerlik arqalı da ózlestiredi.

Interaktiv metodlardan paydalanıw barısında oqıwshılar óz ara baylanısadı, pikir alısadı hám birgelikte mashqalalardı sheshiwge háreket etedi. Bul process oqıwshılardıń jámáátte islew kónlikpelerin rawajlandıradı hám olarda óz ara húrmet hám birge islesiw mádeniyatın qáliplestiredi. Voleybol shınığıwlarında interaktiv metodlar járdeminde oyın qaǵıydaları, texnikalıq elementler hám taktikalıq háreketlerdi úyreniw procesi jáne de qızıqlı hám nátiyjeli shólkemlestiriledi. Máselen, sabaq procesinde mashqalalı jagdaylar jaratıw arqalı oqıwshılarǵa voleybol oyını menen baylanıslı hár túrli sorawlar beriliwi múmkin. Oqıwshılar bul sorawlarǵa juwap tabıw ushın óz betinshe pikirleydi hám hár túrli sheshimlerdi usınıs etedi. Bunday qatnas oqıwshılardıń oy-pikirin rawajlandırıw menen birge, olardıń bilimlerin bekkemlewge de járdem beredi. Sol sebepli interaktiv metodlardan paydalanıw voleybol shınığıwların nátiyjeli shólkemlestiriwde áhmiyetli faktorlardan biri bolıp esaplanadı.

Xabar-kommunikaciya texnologiyalarınan paydalanıw voleybol sport túrin úyretiwde jańa pedagogikalıq imkaniyatlardı jaratadı [7]. Zamanagóy texnologiyalar járdeminde oqıw procesin vizual hám interaktiv formada shólkemlestiriw múmkin. Bul bolsa oqıwshılardıń quramalı háreketlerdi tezirek ózlestiriwine járdem beredi.

Voleybol shınığıwlarında videomateriallardan paydalanıw oqıwshılarǵa háreketlerdi durıs orınlaw usılların anıq kórsetip beriw imkaniyatın jaratadı. Máselen, toptı uzatıw, qabıl etiw yaki hújimli soqqını orınlaw procesleri video arqalı kórsetilgende oqıwshılar usı háreketlerdi ańsatıraq túsinip jetedi. Sonday-aq, voleybol oyını qaǵıydaların, oyın maydanınıń dúzilisi hám tóreshilik qaǵıydaların multimedia prezentaciyaları járdeminde túsindiriw jaqsı nátiyje beredi.

Informaciya texnologiyalarınan paydalanıw oqıwshılardıń sabaqqa bolǵan qızığıwshılıǵın arttıradı hám de olardıń bilimlerdi óz betinshe úyreniwine imkaniyat jaratadı. Bunnan tısqarı, elektron testler járdeminde oqıwshılardıń teoriyalıq bilimlerin qadaǵalaw da múmkin. Sol sebepli xabar-kommunikaciya texnologiyalarınan paydalanıw voleybol shınığıwların zamanagóy talaplar tiykarında shólkemlestiriwde úlken áhmiyetke iye.

Voleybol sport túrin úyretiwde differencial hám individual jantasıw áhmiyetli pedagogikalıq principlerden biri bolıp esaplanadı [8]. Hár bir oqıwshınıń fizikalıq rawajlanıw dárejesi, qábileti hám qızığıwshılıqları hár qıylı bolǵanlığı sebepli shınığıwlardı olardıń individual ózgesheliklerine sáykes túrde shólkemlestiriw zárúr bolıp esaplanadı. Differencial kózqaras tiykarında shınığıwlardı shólkemlestiriw procesinde oqıwshılar fizikalıq tayarlıq dárejesine qarap toparlarǵa ajıratıladı. Bul bolsa hár bir oqıwshınıń óz imkaniyatlarına sáykes, shınığıwlardı orınlawına járdem beredi. Máselen, baslanǵısh dárejedegi oqıwshılar ushın ápiwayı shınığıwlar tańlanadı, joqarı tayarlıq dárejesine iye oqıwshılar ushın bolsa quramalı shınığıwlar beriledi.

Individual jantasıw járdeminde oqıtıwshı hár bir oqıwshınıń tabısların baqlap baradı hám onıń kemshiliklerin saplastırıwǵa járdem beredi. Bul bolsa oqıwshılardıń ózine bolǵan isenimin arttıradı hám sabaqlarda belsene qatnasıwına túrtki boladı. Sonıń menen birge, differencial qatnas voleybol shınığıwlarınıń nátiyjeliligin arttırıwda áhmiyetli rol atqaradı.

Innovaciyalıq pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında voleybol sabaqların joybarlastırıw oqıw procesiniń nátiyjeliligin arttırıwǵa xizmet etedi. Sabaqlardı joybarlaw procesinde oqıtıwshı oqıw-shınığıw maqsetlerin anıq belgileydi hám bul maqsetlerge erisiw ushın zárúr bolǵan

metod hám qurallardı tańlaydı. Bul process oqıwshılardıń bilimlerin sistemalı túrde qáliplestiriwge járdem beredi. Innovaciyalıq texnologiyalar tiykarında sabaqlardı shólkemlestiriwde mashqalalı bilimlendiriw, joybar tiykarında oqıtıw hám oyın texnologiyalarınan keń paydalanıladı. Mashqalalı bilim beriw procesinde oqıwshılarǵa voleybol oyını menen baylanıslı jaǵdaylar beriledi hám olar bul jaǵdaylardı óz betinshe sheshiwge háreket etedi. Joybar tiykarında oqıtıw procesinde bolsa oqıwshılar voleybol oyını boyınsha kishi izertlew jumısların orınlaydı.

Bunday texnologiyalar oqıwshılardıń dóretiwshilik pikirlew qábiletin rawajlandıradı hám olardıń úyrenilgen bilimlerdi ámeliy jumısta qollanıwına járdem beredi. Sol sebepli innovaciyalıq pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında sabaqlardı joybarlastırıw voleybol shınıǵıwların nátiyjeli shólkemlestiriwde úlken áhmiyetke iye.

Voleybol sport túrin úyretiwde jańa pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıw nátiyjesinde oqıw procesiniń nátiyjeliligi sezilerli dárejede artadı. Bul texnologiyalar járdeminde oqıwshılardıń fizikalıq sıpatları rawajlanadı hám olardıń sport iskerligine bolǵan qızıǵıwshılıǵı artadı. Sonıń menen birge, oqıwshılardıń voleybol oyını texnikası hám taktikası boyınsha bilimleri bekkemlenedi.

Zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıw nátiyjesinde oqıwshılardıń óz betinshe islew kónlikpeleri rawajlanadı hám olar óz bilimlerin óz betinshe bayıtıwǵa umtıladı. Bul bolsa oqıwshılardıń ulıwma rawajlanıwına unamlı tásir etedi. Sonday-aq, jańa pedagogikalıq texnologiyalar járdeminde oqıwshılarda salamat turmıs tárizine bolǵan qızıǵıwshılıq kúsheyedi hám fizikalıq belsendilik dárejesi artadı. Nátiyjede voleybol sport túrin pán sıpatında úyretiw procesi jáne de nátiyjeli shólkemlestiriledi hám oqıwshılardıń fizikalıq hám ruwxıy rawajlanıwına unamlı tásir etedi.

Nátiyjeler. Izertlew nátiyjeleri sonı kórsetedi, interaktiv metodlar, xabar-kommunikaciya texnologiyaları hám innovaciyalıq pedagogikalıq jantasıwlardan paydalanıw voleybol shınıǵıwlarınıń nátiyjeliligin sezilerli dárejede asıradı [9]. Ásirese, oqıw procesinde mashqalalı bilimlendiriw, joybar tiykarında oqıtıw hám oyın texnologiyalarınan paydalanıw oqıwshılardıń sabaq procesine bolǵan qızıǵıwshılıǵın kúsheytedi hám olardıń erkin pikirlew qábiletin rawajlandıradı. Bunday qatnaslar oqıwshılardıń voleybol oyını texnikası hám taktikası boyınsha bilimlerin bekkemlewge hám ámeliy háreketlerdi durıs orınlawǵa járdem beredi.

Sonday-aq, voleybol sport túrin oqıtıwda differencial hám individual qatnastı qollanıw oqıwshılardıń individual ózgesheliklerin esapqa alıw imkaniyatın jaratadı. Hár bir oqıwshınıń fizikalıq tayarlıq dárejesi hám qábiletlerin esapqa alǵan halda shınıǵıwlardı shólkemlestiriw olardıń óz imkaniyatların tolıq kórsetiwine járdem beredi. Bul bolsa oqıwshılardıń ózine bolǵan isenimin arttıradı hám sabaqlarda belsene qatnasıwına unamlı tásir kórsetedi.

Jańa pedagogikalıq texnologiyalardı qollanıw oqıtıwshınıń kásiplik sheberligin arttırıwǵa da xızmet etedi. Zamanagóy texnologiyalar tiykarında shólkemlestirilgen sabaqlar oqıtıwshıǵa oqıw procesin jáne de mazmunlı hám nátiyjeli shólkemlestiriw imkaniyatın beredi. Sonıń menen birge, oqıtıwshı oqıwshılardıń bilim dárejesin turaqlı túrde qadaǵalap barıw hám olardıń kemshiliklerin óz waqtında anıqlaw imkaniyatına iye boladı.

Voleybol sport túrin pán sıpatında oqıtıwda jańa pedagogikalıq texnologiyalardan paydalanıw oqıwshılarda salamat turmıs tárizin qáliplestiriwde de úlken áhmiyetke iye. Zamanagóy pedagogikalıq qatnaslar tiykarında shólkemlestirilgen shınıǵıwlar oqıwshılardıń fizikalıq belsendiligin arttıradı, olardıń sportqa bolǵan qızıǵıwshılıǵın kúsheytedi hám salamat turmıs tárizine ámel etiw kónlikpelerin rawajlandıradı. Bul bolsa jas áwladtı hár tárepleme bárkamal etip tárbiyalawda áhmiyetli faktorlardan biri bolıp esaplanadı.

Sol tiykarda voleybol sport túrin úyretiwde jańa pedagogikalıq texnologiyalardı engiziw oqıw procesiniń sapasın arttırıw, oqıwshılardıń fizikalıq tayarlıǵın jaqsılaw hám olardıń sport iskerligine bolǵan qızıǵıwshılıǵın kúsheytiwde úlken áhmiyetke iye [10]. Keleshekte voleybol shınıǵıwların jáne de jetilistiriw maqsetinde zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardı tereń úyreniw, olardı ámeliyatqa keń en jaydırıw hám jańa metodikalıq usınıslar islep shıǵıw zárúr esaplanadı.

Juwmaq. Juwmaqlap aytqanda, voleybol sport túrin pán sıpatında úyretiwde jańa pedagogikalıq texnologiyalardan paydalanıw zamanagóy bilimlendiriw sistemasınıń áhmi-yetli talaplarınan biri bolıp esaplanadı. Bilimlendiriw procesinde innovaciyalıq qatnaslardı qollanıw oqıwshılardıń bilim, kónlikpe hám tájiriybelerin nátiyjeli qáliplestiriwge xızmet etedi. Voleybol shınıǵıwların jańa pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında shólkemlestiriw oqıwshılardıń fizikalıq rawajlanıwı menen bir qatarda olardıń aqılıy hám sociallıq belsendiligin arttırıwda da áhmiyetli rol atqaradı.

Ádebiyatlar

1. Salomov R.S. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: «O‘qituvchi», 2017.
2. Kerimov F.A. Sport pedagogikasi. – Toshkent: «Fan», 2018.
3. Xo‘jayev F.X. Voleybol nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: «Ilm Ziyo», 2019.
4. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: «Fan», 2015.
5. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. – Москва: «Спорт», 2016.
6. Po‘latov Sh.A. Jismoniy tarbiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: «Tafakkur», 2020.
7. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Jismoniy tarbiya fanidan davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturi. – Toshkent, 2021.
8. Usmonboyeva M., Tolipov O‘. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: «Fan va texnologiya», 2017.
9. Amonov U.A. Sport o‘yinlarini o‘qitish metodikasi. – Toshkent: «Ilm Ziyo», 2018.
10. O‘zbekiston Respublikasi Jismoniy tarbiya va sport vazirligi. Umumiy o‘rta ta’lim maktablari uchun jismoniy tarbiya fanidan metodik qo‘llanma. – Toshkent: 2022.